

Tilburg University

Nederlandse inleiding psychodiagnostiek (Review of the book Psychologische diagnostiek

van de Vijver, F.J.R.

Published in:
De Psycholoog

Publication date:
1996

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

van de Vijver, F. J. R. (1996). Nederlandse inleiding psychodiagnostiek (Review of the book Psychologische diagnostiek: Inhoudelijke en methodologische grondslagen, J.J.F. ter Laak m.m.v. A. Bergsma, 1995, 9026514514). *De Psycholoog*, 31, 211-212.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

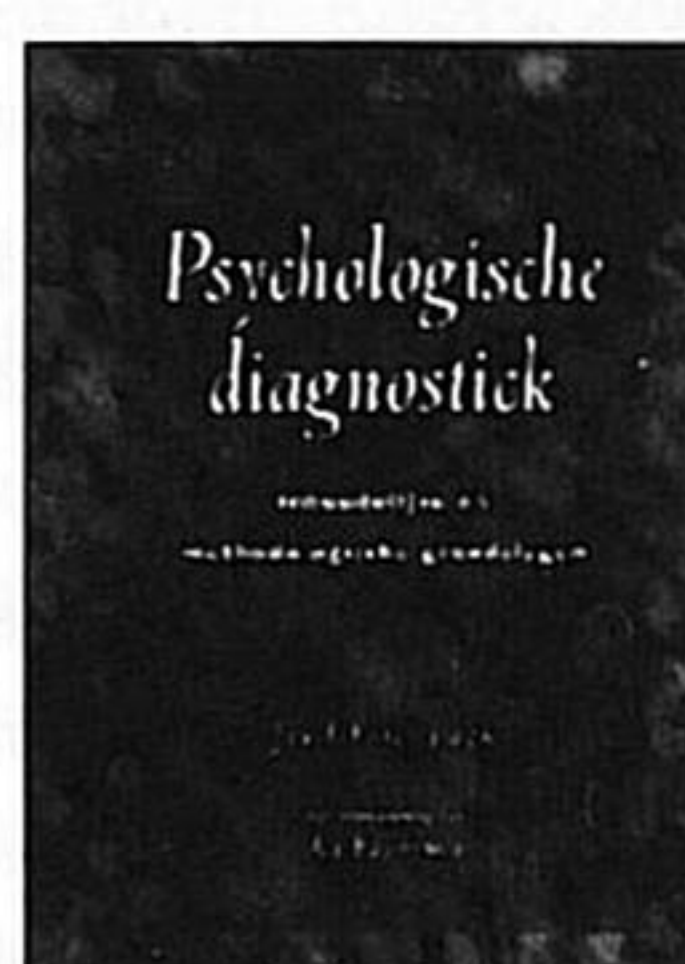
reden voor: is tegenwoordig niet iedere psychotherapeut van welke richting ook, in meerdere of mindere mate gespreks-therapeut geworden?

Literatuur

- Greenberg, L., Elliott, R. & Lietaer, G. (1994). Research on experiential psychotherapies. In A. Bergin & S. Garfield (Eds.), *Handbook of psychotherapy and behavior change* (p. 509-539). New York: Wiley.
- Lietaer, G. & Van Kalmthout, M. (red.) (1995). *Praktijkboek gesprekstherapie*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Swildens, H., Haas, O. de, Lietaer, G. & Van Balen, R. (red.) (1994). *Leerboek gesprekstherapie*. Utrecht: De Tijdstroom.

Dr. M. van Kalmthout is verbonden aan de vakgroep Klinische Psychologie en Persoonlijkheidsleer van de K.U. Nijmegen. Daarnaast is hij vrijgevestigd psychotherapeut.

Nederlandse inleiding psychodiagnostiek

Bespreking van:

J.J.F. ter Laak (m.m.v. Ad Bergsma), *Psychologische diagnostiek. Inhoudelijke en methodologische grondslagen*. Lisse: Swets & Zeitlinger, 1995, 332 p.

Fons van de Vijver

Wie een inleiding in de psychodiagnostiek gaat schrijven, moet van goeden huize komen. De concurrentie op deze markt is groot. Vele inleidingen zijn reeds geschreven, door competente schrijvers en geassisteerd door ervaren *copy editors*. Toch is onlangs weer een nieuwe inleiding verschenen: *Psychologische diagnostiek. Inhoudelijke en methodologische grondslagen*, van Jan ter Laak. De vraag rijst wat de meerwaarde van dit boek is boven bestaande inleidingen. Deze laatste zijn meestal in het Engels geschreven, maar dat lijkt me nauwelijks een beperking van betekenis.

De inhoud van het boek volgt een beproefd recept. Na een beschrijving van de geschiedenis van de psychodiagnostiek wordt schematisch de structuur van de psychodiagnostiek beschreven. Drie niveaus van diagnostiek vormen de eerste dimensie: alledaagse kennis, psychologische theorieën en mathematische modellen. Componenten van diagnostiek, te weten testtheorie, psychologische theorieën, instrumenten en diagnostisch proces, vormen de tweede. Psychodiagnostiek kan worden gezien als de combinatie van de niveaus en componenten.

Hoewel het wat curieus is om psychologische theorieën zowel een *niveau* als een *component* te noemen, geeft het

schema een handzaam overzicht. Verder speelt het schema een belangrijke rol in het boek. In de bespreking van inhoudelijke velden in de diagnostiek wordt het regelmatig toegepast. Het boek beschrijft 'maximum performance tests' (intelligentie, geschiktheid en prestatie) en 'typical performance tests' (persoonlijkheid). Andere onderwerpen zijn de diagnostiek van de omgeving en van de ontwikkeling. Met name de aandacht voor zowel leken theorieën als psychologische theorieën over hetzelfde verschijnsel (zoals intelligentie) geeft een aardig inzicht in de achtergrond van het testinstrumentarium.

Het in diagnostiekboeken klassieke hoofdstuk over validiteit en betrouwbaarheid krijgt bij Ter Laak een sterk conceptuele inkleuring; formules zijn er nauwelijks in te vinden. Na de reguliere informatie over validiteit geeft het hoofdstuk een filosofische beschrijving van het validiteitsbegrip. Een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor een bespreking van het werk van Messick, waarin de relaties tussen verscheidene vormen van validiteit worden benadrukt en het begrip constructvaliditeit een cruciale rol speelt.

Verder wordt een hoofdstuk gewijd aan het diagnostische proces – een for-

meel model over hoe zo'n proces idealiter verloopt – en een hoofdstuk over de kwaliteit van psychodiagnostiek. In bijlagen wordt een beschrijving gegeven van het NVO-beroepsprofiel 'Diagnosticus' en van de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP. Vooral deze bijlagen maken het boek actueel.

Het belangrijkste onderscheid tussen Ter Laaks boek en reguliere inleidingen in de psychodiagnostiek is het perspectief van waaruit het boek geschreven is. Het boek besteedt relatief weinig aandacht aan de statistisch-technische aspecten en aan de bespreking van bestaande tests. Daarentegen voorziet het boek de diagnostiek van een breed theoretisch kader. Volgens Ter Laak kan diagnostiek alleen accuraat worden bedreven vanuit een nauwe relatie met de theorie. De diagnosticus moet goed op de hoogte zijn van theorievorming in de psychologie.

Volgens ter Laak moet de diagnosticus zelfs 'alles' weten: 'Dit "alles" kan men in dezelfde zin opvatten als een huisarts "alles" van uw gezondheid moet weten.' (p. 278) Er wordt dan ook een groot aantal theorieën en modellen besproken in het boek. Een wat willekeurige greep uit de verzameling, volgt hier: Big Five, catastrofetheorie, cognitieve

ontwikkeling vanuit Piagetiaans perspectief, diagnostiek van de omgeving, ontwikkelingstaken, het diagnostisch proces (inclusief het Hypothesen Toetsend Model), alledaagse opvattingen over intelligentie, neuropsychologische tests en klinische versus actuariële predictie.

De vraag rijst of er ook nog belangrijke onderwerpen zijn die niet ter sprake komen. Tot mijn verbazing vertelt de auteur weinig over de implicaties van de groeiende culturele heterogeniteit van de Nederlandse bevolking op de diagnostiek. Volgens de auteur is dit een belangrijke ontwikkeling voor de toekomst, maar ik denk dat in dit opzicht de toekomst al aangebroken is. Hier volgt een kleine greep uit de feiten: in de grote steden van ons land is ongeveer de helft van de instromende leerlingen in het basisonderwijs van allochtone herkomst; enige tijd geleden is de wet op de Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen van kracht geworden; op verschillende plaatsen is en wordt aan de ontwikkeling van testinstrumentarium gewerkt dat minder afhankelijk is van de

kennis van de Nederlandse taal en cultuur. Het lijkt me daarom dat in een Nederlandstalig boek over psychodiagnostiek anno 1996 een onderdeel over diagnostiek in een multiculturele samenleving hoort.

De kracht en de zwakte van Ter Laaks boek liggen dicht bij elkaar. Theorie en praktijk worden zoveel mogelijk geïntegreerd. Theoretische ontwikkelingen worden dan ook ruim belicht. De meerwaarde van dit boek boven bestaande inleidingen ligt in de combinatie van beide aspecten. Ter Laak geeft daarmee invulling aan een opvatting die veel lipendienst wordt bewezen maar die zelden in de praktijk wordt gebracht. Lezers die een boek willen dat diagnostiek niet als een losstaande activiteit ziet maar als een onderdeel van de psychologie dat raakvlakken heeft met alle meer inhoudelijke velden, zullen veel van hun gading vinden.

Een perspectief waarin theorie en instrument gekoppeld worden, kan gemakkelijk leiden tot een tekst waarin geen van beide aspecten volledig uit de verf

komt. Het is op zijn zachtst gezegd niet gemakkelijk om in 332 pagina's de kern weer ter geven van de testleer, de persoonlijkheidsleer, de ontwikkelingsleer en al die andere takken van de psychologie die van belang zijn voor de diagnostiek. Het boek maakt nogal wat korte theoretische uitstapjes. Deze zijn informatief maar roepen vanwege hun bondigheid vaak veel vragen op.

In een volgende druk zouden aanvullingen het boek dikker maar ook informatiever en beter uitgebalanceerd maken. Verder kan dan aandacht worden besteed aan de algemene verzorging van het boek: de (paar) formules die in het boek staan zijn door een merkwaardige typografie nagenoeg onleesbaar geworden, er staan hier en daar nog wat typefouten en de literatuurlijst is niet erg zorgvuldig en consistent samengesteld.

Dr. F. van de Vijver is universitair docent cultuurpsychologie en methoden en technieken van onderzoek aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg.

Zwemles voor goudvissen

Bespreking van:

S. Engel, *The stories children tell. Making sense of the narratives of children*. New York: W.H. Freeman and Company, 1995, 244 p.

Gerrit Breeuwsma

Toen wij een jaar of zeven waren, was er een overvloed aan vliegende mannen op het beeldscherm. Je had Superman, Batman, en een raar mannetje dat maar een pilletje hoefde te slikken en met zijn jaspanden te wapperen of hij schoot het luchtruim in. Verder waren er Tarzan en Zorro die niet echt konden vliegen, maar met hun capriolen toch op zijn minst de zwaartekracht tartten. Er was warempel zelfs een vrouw die over bijzondere

vliegvermogens beschikte, maar dat was een beetje *hors concours*. Het was namelijk een vliegende non en het leek ons niet onwaarschijnlijk dat zij hulp van hogerhand kreeg.

Hoe het ook zij, vliegen dat wilden wij ook wel. Het hoeft niet te verbazen dat veel van onze spelletjes op straat uitdrukking gaven aan dit verlangen, maar hoe groot ook, de meesten van ons kenden hun beperkingen goed genoeg om

geen domme dingen uit te halen. Met uitzondering misschien van een wat jonger knaapje, die op woensdagavond, na de kinderseries, tot schrik van zijn ouders geregeld in de dakgoot van het ouderlijk huis was te vinden, reeds in pyjama met daaroverheen een zwarte cape. Luid roepend dat hij Batman was, dreigde hij zijn vliegkunsten te demonstreren. Wij vonden dat onnozel – dat kon natuurlijk nooit. Stilzwijgend hoopten we